

Національна академія педагогічних наук України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

ЕСТЕТИКА І ЕТИКА ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЇ

Збірник наукових праць

Виходить два рази на рік

Заснований у червні 2011 року

Випуск 31

Київ – Полтава
2025

УДК 37.013(111.852:17)

Естетика і етика педагогічної дії : зб. наук. пр. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава ; Київ, 2025. Вип. 31. 292 с.

Засновники та видавці:

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (протокол № 8 від 29 травня 2025 р.)

Головний редактор

Вовк М. П., доктор педагогічних наук, професор

Заступник головного редактора

Суляєва Н. В., доктор педагогічних наук, професор

Відповідальний секретар

Лобач О. О., кандидат педагогічних наук, доцент

Редакційна колегія

Ничкало Н. Г., д. пед. н., проф., дійсний член НАПН України, Відділення професійної освіти і освіти дорослих

Гриньова М. В., д. пед. н., проф., член-кор. НАПН України, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Сотська Г. І., д. пед. н., проф., член-кор. НАПН України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

Пікула Н., д. хаб., проф., Інститут соціальної праці Педагогічного університету імені Комісії народної освіти у Кракові

Єрушка У., д. хаб., проф., Інститут педагогіки Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві

Бабушко С. Р., д. пед. н., проф., Національний університет фіз. виховання і спорту України

Дяченко-Богун М. М., д. пед. н., проф., Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Жамардій В. О., д. пед. н., доц., Полтавський державний медичний університет

Палічук Ю. І., к. пед. н., доц., ВНЗ України «Буковинський державний медичний університет»

Рибалко Л. М., д. пед. н., проф., Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Фазан В. В., д. пед. н., проф., Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Федій О. А., д. пед. н., проф., Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Хомич Л. О., д. пед. н., проф., Інститут пед. освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

Палеха О. М., к. пед. н., доц., Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Рецензенти

Г. Г. Філінчук, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України

О. Г. Кучерявий, доктор педагогічних наук, професор

Стефан Пуріч, доктор історичних наук, професор (Румунія)

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 24249-14089 ПР від 21.12.2019 р.

Збірник наукових праць внесено до переліку наукових фахових видань (категорія «Б») у галузі «Педагогічні науки» (Наказ Міністерства освіти і науки України №886 від 02.07.2020 р.)

Збірник наукових праць індексується наукометричними базами DOAJ, Index Copernicus International (ICI), Google Scholar, Ulrichsweb Global Serials Directory, EBSCO, BASE

ISSN 2226-4051 (Print)

ISSN 2616-6631 (Online)

© Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 2025
© Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, 2025

ART EDUCATION: THEORY, HISTORY, METHODS

Myroslava Vovk, Sviatoslava Rudan

Current trends in the development
 of music and pedagogical education in Bukovyna144

Nataliia Demianko

Preparation of the future musical art teacher
 to work with folk vocal and choir groups.....161

Olga Lobova, Vita Butenko, Maryna Shynkarenko

Organizational and pedagogical conditions
 of children's artistic and creative competence formation
 in a preschool education institution.....175

Tetiana Shershova

Synergy of formal and non-formal education
 in the training of pop vocal teachers.....187

Inna Gurzhii, Dmytro Korshunov

Algorithm for mastering the process of sketches and drafts of the human figure
 for students of higher education in art specialties197

INNOVATIONS IN ARTS AND PEDAGOGICAL EDUCATION

Július Matulčík

Malcolm Shepherd Knowles – founder of andragogy in the USA206

Agnieszka Golebieska-Wesołowska

Media education – teacher competences
 and education of children and younger schoolchildren.....220

Nataliia Karapuzova, Yevheniia Pochynok, Olha Palekha

Game technologies in the process of teaching mathematics
 to primary school students: an ergonomic dimension232

Yuliia Styrkina

Fairy tale pedagogy in primary school: European practices242

Anna Tovkanets

Technologies of productive reading in the formation
 of primary schoolchildren's reading literacy in the lessons
 of language and literature educational branch.....252

Kateryna Novikova

The essence and components of the readiness
 of medical higher education teachers
 for activity in blended learning conditions.....264

УДК 377/378:37.015.311: (4)

DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2025.31.331658>

Ганна Товканець, м. Мукачево

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6191-9569>

ТЕХНОЛОГІЇ ПРОДУКТИВНОГО ЧИТАННЯ У ФОРМУВАННІ ЧИТАЦЬКОЇ ГРАМОТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МОВНО- ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

У статті розглянуто проблему формування читацької грамотності учнів на уроках мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі. Визначено читацьку компетентність учня як сукупність освітніх елементів, яка виявляється у володінні системою літературних знань, умінь і навичок, переживань, емоційно-ціннісних орієнтацій, переконань особистості та здатності їх використовувати з метою пізнання навколишньої дійсності, задоволення пізнавальних, естетичних, самоосвітніх потреб. Представлено технологію розвитку критичного мислення через читання та письмо як цілісну систему, що формує навички роботи з інформацією у процесі читання та письма.

Ключові слова: молодший школяр; мовно-літературна освітня галузь; читацька грамотність; читацька компетентність; методи продуктивного читання; методичні прийоми; навчання української мови.

Постановка проблеми. Головне завдання сучасної школи полягає у вихованні динамічної особистості, яка готова до самоосвіти, саморозвитку, вміє вільно і творчо мислити, опановувати нові знання та вміння. У Державному стандарті початкової освіти (2018) зазначено, що поряд із функціональною підготовкою за роки початкової школи учні мають набути достатнього особистого досвіду культури спілкування та співпраці в різних видах діяльності, самовираження у творчих видах завдань. Однією з ключових складових такої особистості є читацька грамотність, яку трактують як здатність людини розуміти і використовувати письмові тексти, розмірковувати про них і читати для того, щоб досягати своїх цілей, розширювати свої знання і можливості, брати участь у соціальному житті (*Стратегія розвитку читання на період до 2032 року*, 2023). Читацька грамотність передбачає набуття таких умінь: готовність до смислового читання (сприйняття письмових

© Г. Товканець, 2025

текстів, аналізу, оцінки, інтерпретації та узагальнення поданої в них інформації), здатність отримувати необхідну інформацію для її перетворення відповідно до навчальної діяльності, орієнтуватися з допомогою різної текстової інформації в життєвих ситуаціях. Найбільший потенціал із формування читацької грамотності в початковій школі мають уроки мовно-літературної освітньої галузі. Реалізація поставленої мети неможлива без використання особистісно зорієнтованих і діяльнісних освітніх технологій, які передбачають демократизацію, гуманізацію освіти, методологічну переорієнтацію процесу навчання на розвиток особистості учня.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У Стратегії розвитку читання на період до 2032 року (2023) наголошується, що читання – один із ключових чинників розвитку людського потенціалу, а формування читацької грамотності – це можливість якісного здобуття освіти й розвитку критичного мислення.

Вітчизняні дослідники вивчали різні аспекти навчання читання учнів початкових класів, зокрема: навчання техніки формування читацької грамотності (О. Глазова (2019), Н. Дика (2019), Л. Іванова (2020), Ю. Плужнік (2022), О. Семеног (2022; 2023) та ін.); особливості роботи з науково-художніми текстами на уроках літературного читання в початковій школі (О. Вашуленко (2020), Я. Кодлюк (2022), Г. Одинцова (2022), А. Панченков (2020), І. Старагіна (2020), О. Савченко (2017), В. Терещенко (2020) та ін.); практичний аспект формування навичок на уроках читання в НУШ (О. Барнич (2021), Л. Горбунова (2019), О. Кириленко (2021), О. Мамчич (2021) та ін.).

І. Старагіна, В. Терещенко, А. Панченков (2020) наголошують на важливості формування компетентності виявляти інформацію, надану в тексті, доводити надійність аргументів, підкріплюючи власні висновки фактами з тексту та доказами, висловлювати припущення щодо нового розуміння тексту, що позитивно впливає на загальний розвиток особистості. Сучасні учні мають швидко пристосовуватись до постійно змінюваного світу, нестандартно мислити, вміти працювати в команді та продуктивно комунікувати.

О. Семеног (2023) підкреслює, що читацька грамотність – це здатність особистості до широкого розуміння тексту, пошуку нової інформації, її відтворення, інтерпретації змісту й формулювання власних умовисновків, осмислення й оцінювання змісту та форми тексту, а також зацікавленість читанням із метою досягнення

особистих цілей, розвитку власного потенціалу й активної участі в житті суспільства (с. 118).

Порівняльне дослідження якості освіти PISA-2018 засвідчує, що 25,9% українських учасників тестування не виконали завдання на пошук актуальної інформації в тексті, на інтегрування змісту частин тексту для визначення його основної ідеї та призначення (Мазорчук та ін., 2019). Відповідно, можемо говорити про актуальність проблеми формування читацької грамотності в українському освітньому просторі, зокрема навчання читацькій грамотності молодших школярів.

Мета статті – обґрунтувати особливості застосування технологій продуктивного читання у формуванні читацької грамотності молодших школярів.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети застосовувалися загальнонаукові методи – теоретичний аналіз наукових праць і методичної літератури з метою виокремлення невирішених питань, визначення методів і прийомів розвитку читацької грамотності особистості; систематизація, узагальнення та групування уможливили опрацювання інформації для побудови таблиць і рисунків; прогностичний метод використовувався задля окреслення перспектив подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових досліджень (О. Вашуленко (2020); Н. Дика, О. Глазова (2019); Я. Кодлюк, Г. Одинцова (2022); С. Медведєва, О. Зубен (2014); О. Семенов (2022, 2023), Ю. Плужнік (2022)) та методичної літератури (Л. Іванова (2020); О. Кириленко, О. Барнич, О. Мамчич (2021)) дає змогу визначити читацьку компетентність учня як сукупність освітніх елементів, яка виявляється у володінні системою літературних знань, умінь і навичок, переживань, емоційно-ціннісних орієнтацій, переконань особистості та здатності їх використовувати з метою пізнання навколишньої дійсності, задоволення пізнавальних, естетичних, самоосвітніх потреб й інтересів.

У педагогічній роботі з дітьми молодшого шкільного віку варто шукати такі методи та прийоми роботи на уроках мовно-літературної галузі, які б удосконалювали розумові здібності учнів і дозволили б мислити продуктивніше.

Одним з інноваційних методів, що дозволяє досягти позитивних результатів у розвитку інтелектуальних здібностей молодших школярів, є технологія розвитку критичного мислення.

Мета її полягає у формуванні розумових навичок учнів, необхідних не тільки в навчанні, а й у подальшому житті (вміння приймати виважені рішення, працювати з інформацією, аналізувати різні сторони явищ). Інакше кажучи, технологія сприяє реалізації компетентнісного підходу в навчанні та вихованні школярів. Удосконалюються пізнавальні здібності та пізнавальні процеси особистості: різні види пам'яті (слухова, зорова, моторна), мислення, увага, сприйняття (Кириленко, Барнич, & Мамчич, 2021), а також критичне мислення, спрямоване на задоволення потреб особистості у повазі, самоствердженні, спілкуванні, грі та творчості (Савченко, 2017).

Найбільш ефективною методичною системою роботи з формування читацької грамотності є технологія розвитку критичного мислення через читання та письмо, яка була розроблена наприкінці ХХ століття у США (Кроуфорд, Саул, Метьюз, & Макінстер, 2006). Технологія розвитку критичного мислення через читання та письмо (РКМЧП) є цілісною системою, що формує навички роботи з інформацією у процесі читання та письма. Навчальне заняття, що проводиться за цією технологією, будується відповідно до технологічного ланцюжка:

Рис. 1. Алгоритм формування навички роботи з інформацією у процесі читання та письма

Технологія РКМЧП включає різні методи та прийоми, що застосовуються як на певному етапі уроку, так і як стратегія ведення уроку загалом. Особливістю педагогічної технології є те, що учень у процесі навчання самостійно конструює цей процес, виходячи з реальних і конкретних цілей, самостійно відстежує напрямки свого розвитку, визначає кінцевий результат. З іншого боку, використання цієї стратегії спрямовано на розвиток навичок усвідомленої роботи з інформацією. Практично в будь-якій педагогічній ситуації можна звертатися до РКМЧП і працювати з учнями будь-якого віку (див. таблицю 1).

Таблиця 1

**Зміст і структура діяльності, спрямованої на формування
читацької грамотності (за методикою РКМЧП)**

Стадії Компо- ненти	Перша стадія	Друга стадія	Третя стадія
	ВИКЛИК	ОСМИСЛЕННЯ	РЕФЛЕКСІЯ
Мета	Актуалізація та узагальнення наявних в учня знань з даної теми чи проблеми; забезпечення стійкого інтересу до теми, що вивчається, мотивація учня до навчальної діяльності; формулювання питань, на які хотілося б отримати відповіді; активізація учня до отримання інформації на уроці та в процесі самостійного навчання	Надання нової інформації, її осмислення; порівняння з уже наявними знаннями; пошук відповіді на питання	Цілісне осмислення, узагальнення отриманої інформації; засвоєння нового знання, нової інформації учнем; формування в кожного з учнів власного ставлення до матеріалу, що вивчається.
Зміст діяльності учнів	<i>Що я знаю з цієї проблеми?</i> Відбувається актуалізація наявних знань з оголошеної теми, тобто ще до знайомства з текстом (під текстом розуміється і письмовий текст, і виклад педагога, і відеоматеріал) учень починає розмірковувати щодо конкретного матеріалу, включаються механізми мотивації, визначаються завдання	<i>Що хочу дізнатися?</i> Ознайомлення з новою інформацією, пошук відповідей (що хочу знати); відбувається безпосередня робота з текстом – читання, яке супроводжується діями учня: маркуванням із використанням значків, складанням таблиць, пошук відповідей на поставлені в першій частині уроку питання та ін. внаслідок цього учні отримують нову інформацію, порівняння нових і наявних знань, систематизація отриманих даних; формування усвідомленого сприйняття тексту.	<i>Що дізнався?</i> Підсумовування та систематизація нової інформації, її оцінка; узагальнення інформації, зростає роль письма, яке допомагає розібратися в матеріалі, поміркувати над прочитаним, висловити нові гіпотези
Основні методичні прийоми	<i>Прийоми:</i> «Прогнозування», «Дерево передбачень», «Глосарій», «Кошик» ідей,	<i>Прийоми:</i> «Читання із зупинками», «Коментоване читання»,	<i>Прийоми:</i> «Кластер», «Тонкі та товсті питання», «Знаю, дізнався, хочу дізнатися»,

	«Упорядкування кластера», «Чи вірите ви, що...»	Прийом ІНЦЕРТ (від англ. I – interactive; N – noting; S – system; E – effective; R – reading; T – thinking) («Примітки на полях»), «Читання із зупинками», «Кластер», «Тонкі та товсті питання», «Знаю, дізнався, хочу дізнатися».	«Сінквейн», «Створення вікторини», «Логічний ланцюжок».
--	--	--	---

Аналіз інформації, поданої в таблиці 1, дозволяє зробити висновок про системно-діяльнісний підхід до побудови уроків на основі зазначених технологій. Робота на уроці ведеться відповідно до трьох етапів роботи з інформацією, текстом; застосовуються різноманітні методичні прийоми та стратегії, створені задля організації активної діяльності дітей із формування читацьких умінь. Робота з цими технологіями дозволяє вчителю проявити творчість, професіоналізм та досягти запланованих предметних і метапредметних результатів.

Окрім того, технології спрямовані на те, щоб зацікавити учня, пробудити в ньому дослідницьку, творчу активність, задіяти вже наявні знання, потім створити умови для осмислення нового матеріалу і, нарешті, допомогти йому узагальнити та творчо переробити отримані знання. Побудований у такий спосіб процес навчання приносить задоволення і учневі, і вчителю.

Наведемо приклади найефективніших прийомів, які можна використовувати для формування читацьких умінь у молодших школярів.

На *першому етапі уроку* застосовується прийом «Прогнозування» (антиципація) майбутнього читання (Медведєва, & Зубен, 2014, с. 193). Дітям даються завдання: спрогнозувати текст (його спрямованість) за назвою, за поданою перед текстом ілюстрацією, за початком твору або за уривком із твору (Кириленко, Барнич, & Мамчич, 2021). Обов'язково враховується попередній читацький досвід школярів. Можна використати загадку, розгадка якої («ключик для розуміння») буде відкрита на уроці під час роботи над новим матеріалом (Іванова, 2020). Визначаємо тему в

різний спосіб. Наприклад, працюємо з виставкою книг, використовуємо опорні слова, початок речень, практичну роботу тощо. Сучасні підручники пропонують учням багато завдань на прогнозування. Так, у підручнику О. Вашуленко (2020) «Українська мова та читання» для 3 класу до казки «Найцінніший подарунок» дітям пропонується завдання за заголовком і ілюстрацією до твору спрогнозувати, який саме подарунок є найціннішим (с. 26).

Прийом «Дерево передбачень» – учні фіксують свої припущення на листочках дерева.

Прийом «Глосарій» передбачає повторення словника за темою тексту, ознайомлення дітей із назвою тексту, вчитель подає список слів і пропонує відзначити ті слова, які можуть бути пов'язані з текстом. Після прочитання тексту учні знову повертаються до даних слів, аналізують значення слів, які є у тексті, та спосіб їх вживання. Так створюється установка на плідну роботу. Тема та мета уроку усвідомлюються дітьми, стають для них близькими й зрозумілими. Завершується етап постановкою завдання: «Прочитаємо текст, проведемо діалог з автором, перевіримо наші припущення». У такий спосіб включається механізм очікування, передбачення, проєктування подій.

Провідні прийоми роботи на *другому етапі*: діалог з автором через текст, коментоване читання, бесіда, читання із зупинками, виокремлення ключових слів тощо.

Прийом «Читання із зупинками» використовується для розповідного тексту. Під час зупинок дітям ставляться питання, спрямовані на перевірку розуміння, на прогноз змісту наступного уривку. Наприклад: «Вранці було багато чудес: (цікаво, яких чудес?)», «Як, на вашу думку, розвиватиметься сюжет далі?», «А що буде далі?».

Прийом «Коментоване читання». Текст читають діти, а коментує його вчитель, який виступає в ролі кваліфікованого читача. Однак, якщо в ході коментаря вчителя діти висловлюють цікаві, мотивовані текстом судження, їх не можна залишати поза увагою. Для словникової роботи можна використати двочастинну таблицю: у перший стовпчик діти виписують слова, значення яких хотіли б дізнатися, а в другий – їх значення.

Прийом ІНСЕРТ («Примітки на полях») використовується для інформаційно-насичених текстів. Під час читання тексту діти позначають олівцем на полях спеціальні знаки маркування: «v» – те, що відомо учневі; «+» – нова інформація; «?» – те, що залишилося незрозумілим, вимагає додаткових відомостей, «–» – про що він думав інакше. Можна використовувати 2-4 значки. Цей прийом вимагає від учня активного та уважного читання. Робота завершується обговоренням змісту тексту та аналізом виконання завдань.

Третій етап – найбільш творчий, особливо улюблений учнями. Проводяться бесіди, дискусії щодо виявлення основної ідеї тексту. Дуже важливим є повторне звернення до назви твору (розкрити його зв'язок з темою, головною думкою автора) та ілюстрацій: «Який саме фрагмент тексту проілюстрував художник (а може, це ілюстрація до всього тексту в цілому)? Чи точний художник у деталях? Чи збігається його бачення з вашим?»

Актуальними є творчі завдання, що спираються на будь-яку сферу читацької діяльності учнів (емоції, уяву, осмислення змісту, художньої форми тощо): проілюструй, вигадай, придумай. Наприклад, дітям пропонується написати аналог казки. Для підготовчої роботи використовується таблиця-опора, у першій колонці якої подано питання: Хто герой твору? Який він? Що робить? Що робити не може? Про що мріяв? Кому та як допоміг? Хто врятував? тощо. Дітям пропонується заповнити таблицю та з допомогою складеної таблиці придумати свою казку.

Прийом «Кластер» або, як люблять називати його діти, «Павучок» використовується на всіх етапах уроку: на першій стадії – для стимулювання розумової діяльності; на другій – для структурування навчального матеріалу; на третій – для підбиття підсумків того, що учні вивчили. Ним можна скористатися як стратегією уроку загалом. Цей прийом дозволяє охопити велику кількість інформації та унаочнити її.

Велику увагу необхідно приділяти прийомам, які формують уміння працювати з питаннями. Тільки учні, які запитують, посправжньому думають і прагнуть знань. Для розвитку вміння ставити запитання, наприклад, з учнями 1 класу важливо використовувати різні вправи: поставити запитання тому, хто зображений; відповісти, які питання міг би поставити тобі той, хто зображений на малюнку. Активізують дітей такі вправи: виправлення помилок,

неточностей у питанні, відновлення в питанні пропущених слів, відновлення деформованого питання, вибір питань, що відповідають тексту (тобто виключити зайві питання), складання питання, відповідь на яке буде у певній пропозиції (назвати номер пропозиції).

Продуктивним є прийом «Тонкі та товсті питання» технології РКМЧП, де «тонкі» питання вимагають короткої, однозначної відповіді, «товсті» питання – роздуми та міркування. Діти мають сформулювати питання для однокласників, їм пропонуються приклади ключових слів питань. «Тонкі» питання: Хто...? Що...? Коли...? Може...? Буде...? Чи міг...? Як звали...? Чи було...? Чи правильно...? «Товсті» питання: Дайте три пояснення, чому...? Поясніть, чому...? Чому ви думаєте (вважаєте)...? У чому відмінність...? Припустіть, що буде, якщо...? Що, якщо...? Чи згодні ви...? Другий варіант: питання формулює та ставить учитель, а учні вчаться диференціювати, до якої категорії ставиться питання, і правильно відповідати. Така робота сприяє розвитку мислення та уваги учнів, а також розвиває вміння створювати складні запитання, що вимагають аналізу тексту, та формулювати відповіді.

Систематичне використання представлених прийомів і методів сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу учнями, а головне, – опановувати прийоми, які можуть бути застосовані як у навчальних, так і життєвих ситуаціях, тобто сформувати в них універсальні навчальні дії. Застосування технології РКМЧП сприяє підвищенню рівня читацької грамотності, що є базовою навичкою функціональної грамотності молодшого школяра.

Висновки. Отже, застосування продуктивних технологій сприяє ефективній організації роботи на уроках мовно-літературної освітньої галузі з формування читацької грамотності, забезпечує розвиток у молодших школярів навичок мислення та рефлексії, сприяє підвищенню результатів навчання. Формування читацької грамотності дітей відбувається за умов постійного розширення освітніх і виховних можливостей таких уроків. Вміння грамотно читати, адекватно сприймати отриману інформацію, осягати зміст тексту є базовим для молодших школярів.

Перспективами подальших досліджень можуть бути проблеми інтеграції на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

Список використаної літератури

- Вашуленко, М. С., Васильківська, Н. А., Дубовик, С. Г. (2020). *Українська мова та читання: підруч. для 3 класу закладів загальної середньої освіти* (Ч. 1). Київ: Освіта.
- Вашуленко, О. (2020). Особливості роботи з науково-художніми текстами на уроках літературного читання в початковій школі. В кн. *Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф.* (с. 24-27). Умань.
- Горбунова, Л. (2019). Урок літературного читання, 2 клас. *Початкова школа*, 6, 43-47.
- Державний стандарт початкової освіти. (2018). Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
- Дика, Н. М., Глазова, О. П. (2019). Формування читацької компетентності учнів: міжнародний методичний досвід. *Інноваційна педагогіка*, 12 (1), 27-31.
- Іванова, Л. (2020). Система вправ з удосконалення техніки читання. *Початкова освіта*, 18, 1-4.
- Кириленко, О. С., Барнич, О. В., Мамчич, О. Б. (2021). Практичний аспект формування навичок 4К на уроках читання в НУШ. *Інноваційна педагогіка*, 32(2), 29-32.
- Кодлюк, Я., Одинцова, Г. (2022). Формування у молодших школярів усвідомленого читання засобами навчальних текстів підручника. В кн. *Слово. Стратегії. Інновації: колективна монографія* (с. 6-62). Тернопіль: Осадца Ю. В.
- Кроуфорд, А., Саул, В., Метьюз, С., Макінстер, Д. (2006). *Технології розвитку критичного мислення учнів*. Київ: Плеяди.
- Мазорчук, М., Вакуленко, Т., Терещенко, В., Бичко, Г., Шумова, К., Горох, В. (2019). *Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018*. Київ: Український центр оцінювання якості освіти. Взято з chrome-extension://efaidnbmnnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/12/PISA_2018_Report_UKR.pdf
- Медведєва, С. О., Зубен, О. В. (2014). Методологічні засади навчання антиципованому читанню. В кн. *Сучасні лінгвістичні парадигми: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (с. 190-194). Горлівка: Горлівський інститут іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».
- Савченко, О. (2017). Розуміння молодшими школярами літературних творів: сутність процесу і засоби формування. *Початкова школа*, 8, 6-12.
- Семеног, О., Плужнік, Ю. (2022). Формуємо читацьку грамотність: з досвіду роботи в літній школі «Європейська якість навчання для кращої успішності учнів – 2022». В кн. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2022: виклики і перспективи в умовах турбулентності світу: матеріали VI Міжнар. наук. конф.* (с. 247-252). Київ.
- Семеног, О. М. (2023). Формування читацької грамотності учнів: від теорії до практики. *Українські студії в європейському контексті*, 6, 108-121. Взято з <http://obrii.org.ua/usec/storage/article/Semenog2023108.pdf>.
- Старагіна, І. П., Терещенко, В. М., Панченков, А. О. (2020). *Нова українська школа: розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи в системі інтегрованого навчання: навч.-метод. посіб.* Харків: Соняшник.
- Стратегія розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія»: Розпорядження КМУ від 3 березня 2023 року № 190-р. (2023). Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/190-2023-%D1%80#Text>

Anna Tovkanets

TECHNOLOGIES OF PRODUCTIVE READING IN THE FORMATION OF PRIMARY SCHOOLCHILDREN'S READING LITERACY IN THE LESSONS OF LANGUAGE AND LITERATURE EDUCATIONAL BRANCH

The article deals with the problem of forming pupils' reading literacy in the lessons of language and literature educational branch in primary school. The student's reading competence is defined as a set of educational elements, which is manifested in the possession of a system of literary knowledge, skills and abilities, experiences, emotional and value orientations, personal beliefs and the ability to use them to learn about the surrounding reality, satisfy cognitive, aesthetic, and self-educational needs. The technology for developing critical thinking through reading and writing is presented as a holistic system that forms skills in working with information while reading and writing. It is emphasized that the technology of developing critical thinking through reading and writing uses various methods and techniques applied at a specific stage and as a strategy for conducting the lesson in general. The peculiarities of this pedagogical technology are revealed, which consist in the fact that the student in the process of learning constructs this process himself, based on realistic and specific goals, monitors the directions of his development, determines the final result; the work in the classroom is conducted following the three stages of working with information and text; various methodological techniques and strategies are used to organize the active work of children to form reading skills. It is concluded that the systematic use of the presented techniques and methods allows achieving the following results: students learn better the educational material, and most importantly, they master the techniques that they can apply in educational and life situations. The use of productive reading technologies helps to increase the level of reading literacy, which is a key skill of functional literacy for younger schoolchildren. The use of productive technologies contributes to the efficient organization of work in the language and literature education lessons on the development of reading literacy, ensures the development of thinking and reflection skills in younger students, and contributes to learning outcomes improvement.

Keywords: primary school student; language and literature educational branch; reading literacy; reading competence; methods of productive reading; methodological techniques; teaching the Ukrainian language.

References

- Derzhavnyi standart pochatkovoï osvity [State standard of primary education]. (2018). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
- Dyka, N. M., & Hlazova, O. P. (2019). Formuvannia chytatskoi kompetentnosti uchniv: mizhnarodnyi metodychnyi dosvid [Formation of students' reading competence: international methodological experience]. *Innovatsiina pedahohika [Innovative pedagogy]*, 12(1), 27-31 [in Ukrainian].
- Horbunova, L. (2019). Urok literaturnoho chytannia, 2 klas. [Literary reading lesson, 2nd grade], *Pochatkova shkola [Elementary school]*, 6, 43-47 [in Ukrainian].
- Ivanova, L. (2020). Systema vprav z udoskonalennia tekhniky chytannia [A system of exercises to improve reading technique]. *Pochatkova shkola [Elementary school]*, 18, 1-4 [in Ukrainian].
- Kodliuk, Ya., & Odyntsova, H. (2022). Formuvannia u molodshykh shkoliariv usvidomlenoho chytannia zasobamy navchalnykh tekstiv pidruchnyka [Formation of conscious reading in younger schoolchildren using educational texts from a textbook]. In. *Slovo. Stratehii. Innovatsii [Word. Strategies. Innovations]*: kolektyvna monohrafiia (pp. 6-62). Ternopil: Osadtsa Yu. V. [in Ukrainian].
- Krouford, A., Saul, V., Metiuz, S., & Makinster, D. (2006). *Tekhnolohii rozvytku krytychnoho myslennia uchniv [Technologies for developing students' critical thinking]*. Kyiv: Pleiady [in Ukrainian].

- Kyrylenko, O. S., Barnych, O. V., & Mamchych, O. B. (2021). Praktychnyi aspekt formuvannia navychok 4K na urokakh chytannia v NUSh [Practical aspect of forming 4K skills in reading lessons at NUSh]. *Innovatsiina pedahohika [Innovative pedagogy]*, 32(2), 29-32 [in Ukrainian].
- Mazorchuk, M., Vakulenko, T., Tereshchenko, V., Bychko, H., Shumova, K., & Horokh, V. (2019). *Natsionalnyi zvit za rezultatamy mizhnarodnoho doslidzhennia yakosti osvity PISA-2018 [National report on the results of the international study of the quality of education PISA-2018]*. Kyiv: Ukrainyskyi tsentr otsiniuvannia yakosti osvity. Retrieved from chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/12/PISA_2018_Report_UKR.pdf [in Ukrainian].
- Medvedieva, S.O., & Zuben, O.V. (2014). Metodolohichni zasady navchannia antytsypovanomu chytanniu [Methodological principles of teaching anticipatory reading]. In *Suchasni linhvistychni paradyhmy [Modern linguistic paradigms]: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 190-194). Horlivka: Horlivskyi instytut inozemnykh mov DVNZ «Donbaskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet» [in Ukrainian].
- Savchenko, O. (2017). Rozuminnia molodshymy shkoliaramy literaturnykh tvoriv: sutnist protsesu i zasoby formuvannia [Understanding of literary works by younger schoolchildren: the essence of the process and means of formation]. *Pochatkova shkola [Elementary school]*, 8, 6-12 [in Ukrainian].
- Semenoh, O. M. (2023). Formuvannia chytatskoi hramotnosti uchniv: vid teorii do praktyky [Formation of students' reading literacy: from theory to practice]. *Ukrainski studii v yevropeiskomu konteksti [Ukrainian Studies in the European Context]*, 6, 108-121. Retrieved from <http://obrii.org.ua/usec/storage/article/Semenog2023108.Pdf> [in Ukrainian].
- Semenoh, O., & Pluzhnik, Yu. (2022). Formuiemo chytatsku hramotnist: z dosvidu roboty v litnii shkoli «Ievropeiska yakist navchannia dlia krashchoi uspishnosti uchniv – 2022» [We form reading literacy: from the experience of working at the summer school «European quality of education for better student success – 2022»]. In *Pedahohichna komparatyvistyka i mizhnarodna osvita – 2022: vyklyky i perspektyvy v umovakh turbulentnosti svitu [Comparative Pedagogical Studies and International Education – 2022: Challenges and Prospects in a Turbulent World]*: materialy VI Mizhnarodnoi naukovo konferentsii (pp. 247-252). Kyiv [in Ukrainian].
- Starahina, I. P., Tereshchenko, V. M., & Panchenkov, A. O. (2020). *Nova Ukrainiska Shkola: rozvytok chytatskoi kompetentnosti v uchniv pochatkovo shkoly v systemi intehrovanoho navchannia [New Ukrainian School: Development of Reading Competence in Primary School Students in the Integrated Education System]*: navch.-metod. posib. Kharkiv: Soniashnyk [in Ukrainian].
- Stratehiia rozvytku chytannia na period do 2032 roku «Chytannia yak zhyttieva stratehiia» [Reading Development Strategy for the Period Until 2032 "Reading as a Life Strategy"]*: Rozporiadzhennia KMU vid 3 bereznia 2023 roku № 190-r (2023). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/190-2023-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
- Vashulenko, M. S., Vasylykivska, N. A., & Dubovyk, S. H. (2020). *Ukrainska mova ta chytannia [Ukrainian language and reading]*: pidruch. dlia 3 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity: (P. 1). Kyiv: Osvita [in Ukrainian].
- Vashulenko, O. (2020). Osoblyvosti roboty z naukovo-khudozhnimy tekstamy na urokakh literaturnoho chytannia v pochatkovii shkoli [Features of working with scientific and artistic texts in literary reading lessons in elementary school]. In *Modernizatsiia osvitnoho seredovyshcha: problemy ta perspektyvy [Modernization of the educational environment: problems and prospects]*: materialy VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (pp. 24-27). Uman [in Ukrainian].

Одержано 05.03.2025 р.

УДК 378.011.3-057.175:378.6:61:378.147

DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4051.2025.31.331659>

Катерина Новікова, м. Слов'янськ-Дніпро

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6675-4513>

СУТНІСТЬ І КОМПОНЕНТИ ГОТОВНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Сучасна медична освіта зазнає трансформацій, зумовлених необхідністю підготовки фахівців, здатних поєднувати теоретичні знання з практичними навичками. Впровадження змішаного навчання поєднує традиційні та цифрові технології, сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу. Аналіз зарубіжного досвіду демонструє позитивний вплив цього підходу на підготовку лікарів. Визначено сутність готовності викладачів медичних закладів вищої освіти до діяльності в умовах змішаного навчання та її компоненти (когнітивний, мотиваційний, операційний та рефлексивний). Акцентовано, що успішна реалізація змішаного навчання потребує модернізації ресурсів і розвитку цифрових інструментів.

Ключові слова: вища медична освіта; готовність до змішаного навчання; компоненти готовності до змішаного навчання; викладачі вищих медичних навчальних закладів; підготовка фахівців.

Постановка проблеми. Розвиток медичної освіти вимагає адаптації до нових викликів, зокрема впровадження цифрових технологій у навчальний процес. Змішане навчання поєднує традиційні методи з онлайн-інструментами, що сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу. Однак його успішна реалізація значною мірою залежить від рівня підготовки викладачів медичних закладів вищої освіти. Сучасний педагог має володіти не лише професійними знаннями та навичками, а й цифровою компетентністю, методичною гнучкістю та здатністю адаптуватися до змінних умов навчання. Водночас постає проблема формування готовності викладачів до роботи в умовах змішаного навчання, що вимагає комплексного підходу, модернізації освітніх ресурсів та розвитку відповідних компетентностей.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>